

6 Regionaal

Haarlem en omgeving

Quest is een mooi hip woord voor een nieuw vak in het secundair onderwijs. Alles draait daarbij om zoeken en vinden - een essentiële vaardigheid in de computerwereld van de 21ste eeuw. Een groep scholieren van het Sancta Maria past die nieuwe zoekmethododes toe in de schatkamers van het Noord-Hollands Archief.

1865: de oudste foto van de Grote Houtstraat in het archief.

Dankzij nieuw schoolvak Quest leren scholieren zoeken en vinden

Echte mensen trekken sporen in archieven

John Oomkes
j.oomkes@hdcmedia.nl

Samuel Mok staat trots in de deuropening van Grote Houtstraat 153. Het adres waarop hij zijn levensmiddelenzaak in 1924 dreef, bevindt zich ter hoogte van waar nu de supermarkt van Albert Heijn is gevestigd.

De Haarlemmers zeggen dan: helemaal aan het 'begin' van de Grote Houtstraat, niet ver van de Houtbrug, vlak bij de Raamvest. Mok was een van de vele winkeliers en middenstanders in de vooroorlogse Spaarnestad die van joodse origine waren. Een groot deel van hen overleefde de oorlog niet of keerde na de bevrijding niet naar Haarlem terug.

De droom van vrijwel alle neringdoenden werd door de gebeurtenissen van de Tweede Wereldoorlog uitgedomd, maar deze Hollandse bevolkingsgroep werd in het bijzonder gedecimeerd.

Op straatniveau herinnert weinig aan het bestaan van Mok, of van zijn winkel. Er is echter één plek waar hij niet van de aardbodem is weggevaagd. In de archieven van de stad leeft hij voort, of zijn er tastbare sporen van zijn bestaan terug te vinden. Ze staan in de annalen van de burgerlijke stand, ze doemen op in vestigingsregisters, in rapporten van brancheorganisaties zoals de Kamer van Koophandel, duiken op in notariële akten waar eigendomskwesies of erfenissen zorden geregeld. Je moet Samuel Mok alleen willen vinden. En vinden begint met zoeken, en nog eerder met weten wat je zoekt.

Twee leerlingen uit 3 Atheneum van het Sancta Maria - Wout Stuij

Wout Stuij (met naslagwerk) en Max de Swart (zittend) in het archief.

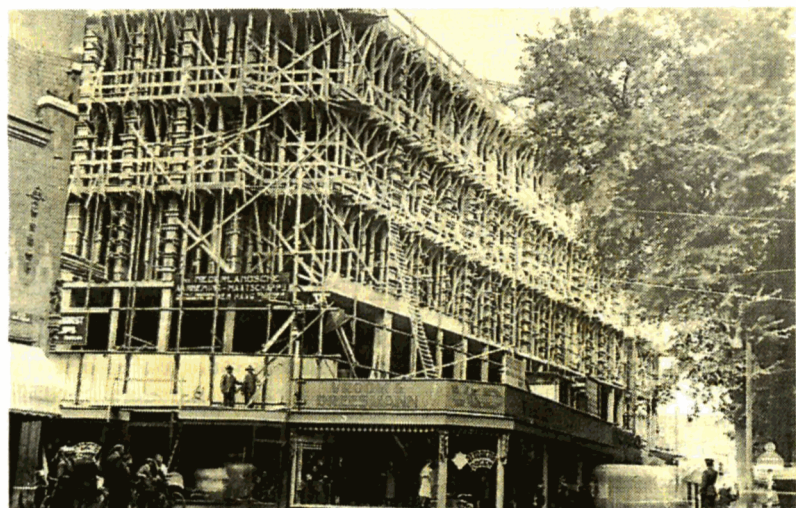
FOTO UNITED PHOTOS/TOUSSAINT KLUITERS

en Max de Swart, beiden 14 jaar oud, hebben de afgelopen weken naar Samuel Mok gezocht in die kilometers lange archieven die liggen opgestapeld in het Noord-Hollands Archief in Haarlem. Ze maken deel uit van een veel grotere groep middelbare scholieren die de levenswandel natrekt van winkeliers uit de Grote Hout. „Als de oorlog uitbreekt, in 1940, is meneer Mok nog eigenaar van zijn zaak”, vertelt Wout. „Maar twee jaar later is zijn familie overgebracht naar Auschwitz. „Maar een iemand uit de familie - hij het Alexander - heeft de oorlog overleefd, en uit de bronnen blijkt dat

hij na de oorlog met zijn zaak naar Oss is gegaan.” Dat is niet alles. „De familie Mok zat eerst op de Zijlweg, voordat ze hun winkel verplaatsten naar de Grote Houtstraat, die toen langzamerhand de rol van belangrijkste winkelstraat van de Kleine Houtstraat aan het overnemen was. Ze hebben dus echt wel eerst goed moeten hebben gedraaid”, vult Max aan. „In de oorlog is hun winkel in Haarlem overgenomen door een Nederlandse man, Floor Beck. We denken dat hij misschien NSB'er is geweest, maar zeker weten doen we dat nog niet. Maar dat liep niet zo goed, dus na een

jaar, of zo, nam een of andere meneer Verton het over. Na de oorlog kwam Alexander Mok, en die is richting Oss gegaan.” Er zijn nog meer schriftelijke bronnen denkbaar die wat meer kunnen vertellen hoe het de familie Mok, en al die andere middenstanders uit de Grote Houtstraat is vergaan, vertelt Annabella Meddens-Van Borselen, medewerkster van het Noord-Hollands Archief. „Als iemand overleed, moesten de erven successiebelasting afdragen”, zegt Annabella. „Daar bewaren we hier ook de registers van. Als je bepaalde namen vergeefs zoekt, dan betekent dat de personen in kwestie niks hadden na te laten. Maar misschien is het voor leerlingen van het voortgezet onderwijs een beetje teveel gevraagd om dat allemaal na te kijken. Maar je kunt ze gewoon lekker laten grasduinen in de handelsdossiers - daar staat al heel veel in. En verder heb je natuurlijk de kranten in Haarlem, Haarlem's Dagblad en De Oprechte Haarlemsche Courant, die tijdens de oorlog gedwongen werden gefuseerd. Je kan advertentie nazoeken, maar ook in de redactionele kolommen werd aandacht besteed aan hoe het er in de winkels aan toe ging. Als een winkel werd begonnen, de deuren sloot, of juist verhuisde - dat zie je nu ook.” „Vind ik het leuk werk? Nee”, zegt Wout Stuij eerlijk. „'t Is goed voor later.”

'We denken dat de tijdelijke eigenaar NSB'er is geweest'

Vroom & Dreesmann in aanbouw, circa 1933.

1966: NZH-bussen rijden nog door de Grote Houtstraat en Gierstraat.

1906: Zuidkant Grote Houtstraat.

1925: Grote Houtstraat verandert al weer.

Regionaal **7**

Haarlem en omgeving

Quest leert je je weg vinden

John Oomkes

Robert Dekker is leraar Quest op het Sancta Maria in Haarlem. Op dit moment kijkt hij de werkstukken na die zo'n 150 leerlingen in werkgroepjes hebben gebrouwen van hun speurwerk in het archief. Voor het nieuwe vak Quest (een mix van geschiedenis, geografie, biologie, etc) leert hij zijn scholieren methodisch zoeken naar wat je de samenhang der dingen kunt noemen. Hoe heeft iemands leven zich voltrokken? Waar heeft hij zijn vak van gemaakt? „Misschien wil ik iets in de economie worden”, oppert leerling Max de Swart, „En dan kun je data vinden.” Dekker is officieel docent geschiedenis: „Wij zijn op school twee jaar geleden begonnen met een leergang Quest. Alle vakdocenten dragen er aan bij in de hoop dat deze leerlingen later op de universiteit beter zelfstandig kunnen werken. En minder komen te zwemmen.”

Samuel Mok, eigenaar winkel in huishoudelijke artikelen in Grote Houtstraat, anno 1924.